

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no 's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Colomer, núm. 24.
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Sabadell 2 rals al mes.
Fora 8 » trimestre
Un número sol. 1 »
Anuncis á preus convencionals.

LA SENYORETA CARME GRAU Y PUIG

MORÍ LO DIA 8 DEL CORRENT

(A. C. S.)

Sos afligits pares, germá, germana, tias, cosins, cosinas, (resents y ausents) y demás familia, vos pregan la tingueu present en vostras oracions y vos serviú assistir á los funerals que pera 'l bé de la seua ánima se celebrarán en la parroquial Iglesia de Sant Feliu lo dimecres, dia 17 del corrent, á las 8 del matí. Despres dels oficis se dirá la missa del perdó.

Lo dol se despedeix en la Iglesia

Sabadell 14 d' Agost de 1892.

CONVERSA

de D. Modest Durán y Folguera llegida en la vetllada del «Centre Català» lo dia 1.º d' Agost de 1892.

ENTRE FAMILIA

Senyoras y Senyors: Permeteume que com entre la meva 'm consideri y que, sols siga per curts intants, pugui parlarvos ab la franquesa característica dels individus de una mateixa familia, que al trobarse reunits, deixan apart tota classe de galanuras y cumpliments pera aixamplar sos cors y deixar sortir de sos llabis tot quant l' ànima 'ls hi dicta, ben segur de que quan diguin ha d' esser ben rebut per los que l' escoltan, ja que la bona voluntat y 'l mes desinteressat desitj es l' únich móvil que 'ls guia.

Al fi y al cap, al ferho aixis, ab vostra vénia, no faré altra cosa que seguir la tradicional costum del «Centre Català» qui al verificar sas festas, sigan de la mena que 's vullgan, las celebra sempre ab lo caracter familiar, característich de nostra rassa, que conceptúa sempre, com una sola familia, totas las que componen aquest tros de terra tan volgut de nostre cor y que coneixém, estimem y respectem ab lo nom de Catalunya.

Y un cop exposat ja 'l motiu de dirigirme á vosaltres, senyoras y senyors, ab la mes familiar sencillés, entrarém en l' assumpto, del qual m' he proposat parlarvos y que, si bè á simple vista vos semblará petit y sens importancia tal vegada, crech sincerament que val la pena de meditarlo y veurer la manera de conseguir sa completa desaparició.

Tenim los catalans y las catalanas, que en aixó no son pas millors que nosaltres, la costum de barrejar en nostras conversacions, sens mes raho que la rutina que inconscientment 'ns hi porta, un sens fi de paraulas completament forasteras, que degut al constant tracte entre sas demás regions espanyolas, han pres carta de naturalesa entre nosaltres, conseguint arreconar las propias y verdaderas paraulas de nostre llenguatge, com si aquestas fossin indignas de esser pronunciadas per los tendres y frescals llabis de las garridas donzelles que son joya y encant de nostra terra.

En altre temps, quan la nostra llengua semblava morta y era considerada casi indigna de figurar en los punts mes selectes y distingits de Catalunya, 's comprenia que la moda, aqueixa guia fatal per lo inconscient de la part mes bella de la humanitat, acompanyada del desitj fins á cert punt dispensable allavoras, de seguir la corrent y parlar fi sobretot com no s' amagavan de dirho, conduhis als fills y

sobre tot á las fillas d' aquesta terra, á menysprear la llengua dels avis, que sentat en lo vell ascó de la payral casa, contemplavan ab llágrimas als ulls la generació de la seva descendencia que arribava ja al extrem de negar als fills dels avis lo sagrat nom de Pare y Mare, substituhintlo per altres noms tant mes ridicols en quan no signifiquen ni 'l respecte degut als que 'ns dongueren la vida, ni tenen altre fonament que la tonta rutina d' introduhir lo foraster sense mirar que al ferho reneguem de lo de casa.

Mes avuy que, grat sia á Deu, ha conseguit la nostra hermosa llengua, la mes complerta reivindicació, avuy que ja no es sols Catalunya tota qui la perla y l' estima cada dia mes, sino que fins los forasters la respectan y fins los governs, si be no la reconeixen, la toleran y ja no tenen intenció de decretar la seva desaparició total, ni mes ni menos que si 's tractés de deixar cessant á un pobre empleat xuclatintèrs dels que 's guanyan la vida per aquestos mons de Deu; avuy que fins las nacions mes avansadas de Europa l' admiran y estudian, reconeixent en ella mérits especials, que per vergonya desconexiam nosaltres, avuy, creyeume senyoras y senyors meus, fa riurer y faria llástima si continuessim, despreciant nosaltres no mes que per ser nostre, lo que respectan y admiran los forasters.

Es hora de que ja compreguem lo ridicol de barrejar paraulas castellanas y catalanas, tenintne de propias y ben bonicas en la nostra llengua, y pensem que aixó de parlar bilingüe no es propi dels temps actuals, sino d' aquells altres en que 'ls governs protectors de tot lo nostre, no consentint de cap manera las representacions d' obras catalanas, en las quals no hi figurés quant menos per boca d' un ó altre la llengua oficial y de real ordre y mireu lo que son las cosas, fins lo govern se cansa do tal prohibició y compregué lo ridicol d' aquell acort al veurer que per casualitat providencial tots los imbécils ó tots los traydors de las obras d' aquell temps parlavan justament la llengua del ministre que va dictar ordre tan tonta. ¿Y lo que va fer lo govern ab tot y sa quimera á nostra llengua, no ho podrem fer uosaltres que tant blasonem de estimarla y respectarla?

Mes lo que mes fereix encara y lo que ha de dordre mes als que estimem las tradicions de Catalunya y respectem sobre tot las venerables figuras del pare y la mare, verdaders angels tutelars de la familia, es lo desgabell que regna en aquestos mons tan sagrats per los que 's precii'hn de esser bons fills, humils y respectuosos. Tems enrretera quan, ni la moda, ni la imposició ni la rutina havian manat á casa nostra com amos y senyors, com d' un quant temps á aquesta part, desde la masia mes petita de la montanya fins al palau del potentat de Barcelona, desde 'l llogaret mes humil de Catalunya, fins á

la capital mes encopetada, per tot arreu, á casa y fora d' ella, per carrers y plassas á totas horas sols sentian una manera de pronunciarlos. Pare y Mare, eran únichs en lo diccionari de la llengua y únichs també en lo mes sagrat diccionari del cor. Llavoras ab aquestos noms no s' hi feya comedia, se 'ls rodejava, ab l' efecte, la sumisió y la dolsa gravetat de nostra llengua, d' una augusta magestat, tan propia y escayent als caps de casa, als que 'ns donan lo ser y encaminan nostres passos per lo camí de la vida.

Avuy ja no es aixis, s' hi ha ficat la moda, hi es de per mitj la rutina, y hem convertit al pare y la mare en *papa y mama*, *papá y mamá* talment com si fossim nens de teta ó que tot just eixits de la pollera y ab los bolqués arreconats per las fandilletas, jugant á cou diná tot lo sant dia.

Y fxeuvos ab una cosa, los mateixos que motejem aixis als nostres pares, al tractar d' aixecar nostras pregarias á la Verge, ja procurem be prou de donarli lo nom de mare que li requereix comprenent allavors sens dupte la tonteria de las paraulas de moda. Perque ¿haveu meditat alguna vegada lo ridícol efecte que faria al resar l' ave Maria de la manera que hauriam de ferho á volguer ser consecuentes en totas nostras cosas? ¿No vos sembla que al dir «Santa Maria, *mama* de Deu», semblaria que 'ns estem burlant de lo mes sagrat y mes respectable de tots los títols de la Verge? Y al dir la Salve, si comensessim per «Deu vos salve Reyna y *mama*, *mama* de misericordia» no vos sembla que en lloch d' un prech dirigit á la Verge, semblaria una ofensa inferida á sa sagrada divinitat?

¿Donchs per qué havem de fer aquestas distincions entre dos noms iguals de Mare? No fora millor que aixis com dihem Mare de Deu, diguessim nosta Mare?

Un altra proba encara de que la rutina y la moda es l' únich que pot fernos incorrèr en semblants tonterias.

¿No vos heu trobat may en un d' aquestos moments de especial melancolia en que sens saber com se os escapa un sospir del mes fons del cor, acompanyat de un «Mare meva», que baix baixet surt ab tota l' ànima? ¡Ah! no li direm Mama allavors, no, que lluny de modas y rutinas, surt aquella queixa ab la veu del ànima com un eco nomes del amor intens que sent tot fill per la venerable figura de la Mare.

Y lo mateix podriam dir del ridícol efecte que havia de causarnos si diguessim Papa Etern, ó la oració del Papa nostre.

Lo que no es, no pot ser y es inútil que la moda y la rutina pretenguin capgirarho. Passa ab aixó com ab l' escriürer; la immensa majoria dels catalans vos confessan ab una ingenuitat encantadora

que no saben escriurer en catalá y per aixó sens dupte escriuhen á sas familias y á sos amichs en llengua castellana.

¡Com si 'n sapiguessim d' escriurer en castellá la inmensa majoria! Y 's dona aixis lo ridicol espectacle de que dos amichs ó dos amigas que 's parlan en catalá, no tan sols per ser catalans sino tal vegada per no saber parlar castellá, s' escriuhen y allavors, en cambi no 'n saben en catalá han de ferho ab l' idioma de Castella.

¿No'os recorda així aquell cuento d' un quinto que al preguntarli si sabia llegir y escriurer, va contestar que de *laer* no 'n sabia pro d' *ascribir* si. Está clar que no sabia de *laer*, com que cada gargot que feya cantava 'l credo, qui dimoni podrá llegir lo que ell creya qu' escribia?

En fi, per acabar porque la cosa s' allarga massa, jo vos recomano á tots, senyoras y senyors y especialment á las senyoretas y als amichs y companys que tingan ben present aquestas senzillas reflexions; recorden sempre que per comedia que siga la d' aquesta vida, y per modas que vingan á capgirar costums, no desprecieu may ni la llengua catalana, ni 'ls sagrats mots de Pare y Mare.

Recordeus sempre y sobre tot vosaltres tendres y delicadas ponzellas del jardí de la vida, lo que es, lo que representa als ulls del mon la figura de la Mare. Recordeu las horas de congoixa passadas prop del bressol en los jorns de la infantesa, las llágrimas que li havem fet eixir de sos ulls sempre disposats á ben mirarnos, los afanys y fatichs qu' ha suferit pera ensinestrarnos en lo camí de la vida y fernos tot lo mes falaguer possible, recordeus, en fi del inmens amor que atresora la seva ánima y no li paguem tants de favors, ab mots exótichs y forasters que res diuhen al cor de la dona que tant ha fet per nosaltres.

Feu eixir en vostres rosats llabis d' uua vegada y pera sempre lo sacratissim nom de Mare, endolsintlo mes encare ab vostre modular suau y dolc de fada y no pronunciem altre nom al dirigírvoshi, que cap n' hi ha que en grau major expressi lo que es, lo que pot y de lo que es capas lo jamay prou ponderat amor de Mare.

Per donar detallat compte de la entussiasta rebuda que han fet, en la capital de la República Arhentina, al digne mestre D. Joan Goula (pare) y demés artistas catalans, reproduhim de *La Renaixensa* l' extensa resenya que 'n fa lo zelós corresponsal en aquella República, nostre bon amich y company d' ideas D. Just Solsona.

Pel contingut de la correspondencia podrán veurer nostres habituals llegidors que lo patriótic «Centre Catalá» de Buenos Ayres, ha pres la part mes activa en dit acte de sincer patriotisme, per lo

que no podem menós de felicitarlo ab tota la efusió de la nostra ànima.

Diu aixís la correspondència en qüestió:

LA REPÚBLICA ARGENTINA PER DINTRE

Deixarém, al menos per aquesta vegada, de parlar dels assumptos de costúm, de la avidés de la política, de las variacions del or, de las agitations de la Borsa, de tot lo que 'l positivisme crú de l' ambició del home y de la passió política ho fa prosáychs y egoista, agitantse en constant lluyta per aumentar son peculí á costa d' altres ó dominar y vencer á sos contraris per enorgullirse ridículament en las esferas del poder.

Deixém las baixeses de partit, deixém las fructuacions mercantils, deixém tot lo que constituheix la prosa de la lluyta constant de la vida, pera dedicar sencera la present correspondència á las emocions de l' ànima enamorada de la bellesa espléndida del art musical.

Be voldria possehir talent claríssim, imaginació de excels poeta y ploma de primer ordre pera poder fer sumament agradosa y plena d' interés per los lectors de LA RENAIXENSA, la descripció de la arribada en aquestas platxas y de la rebuda entussiasta que la colonia catalana ha fet al eminent mestre en Joan Goula, y demés artistas que l' acompanyavan, que l' empresari Bernis formant companyia d' ópera *primitissimo cartello* dintre dos dias debutará en l' espayós y bonich Teatro Nacional y ahont alcansará nous y preuhats llors, lo fill mimat dels públichs europeus ahont han tingut lo goig de sentir orquestas dirigidas per lo tant alabat artista.

* * *

En lo vapor «Sirio» vingué la companyia artistica que 'ns ocupa, contractada y acompanyada pel empresari en Albert Bernis qui sols feya un mes y mitj que 'ns havia deixat, efectuant ab una activitat assombrosa la formació d' una companyia reputada per tots los coneixdors del art líric com de primer ordre.

Quan se reberen á Buenos Ayres los primers cablegramas del mencionat empresari dihentnos que venia 'l senyor Goula, (pare), ningú ho volia creurer, suscitantse fortas contraversias de que, qui venia era, no lo pare, sino lo fill. Entre 'ls músichs mateixos del Teatro de la Opera y altres més ó menós mestres, al discutir y parlar de si era possible que vingués en Goula, tots dubtavan; mes tots desitjavan que fos una veritat lo contemplarlo de ben aprop y deyan ab verdader orgull que seria per tots ells una gran y verdadera gloria l' estar baix la batuta del eminent mestre que ab son talent ha contribuït al esplendor de Catalunya que 'l posseheix entre sos fills mes predilectes.

* * *

En lo matí del dia 4, lo «Sirio» fondejá en l' extensa y panoràmica ra-

da de Montevideo, y tan prompte com la sanitat li dongué entrada, després de complerta la visita reglamentaria, passá tot seguit á saludar al distingit mestre una comissió de catalans que dos días avans havían sortit de Buenos Ayres á fi de tindre la satisfacció de saludar ab alguna anticipació al amich, al artista y compatriota.

Durant las pocas horas que 'l vapor «Sirio» permanesqué al port de la capital del Uruguay, las vistas foren numerosas.

Més tart saltá a terra y passá á saludar al president de la República Oriental per qui portava varias cartas y qui 'l rebé ab tota la consideració, amabilitat y entussiasme corresponent als mérits y talent del tan celebrat hoste.

Las horas, del dia foren pocas y curtas pera poguer atendre á tots los que desitjavan saludar personalment al mestre Goula, perque cap al tart lo vapor, aixecant novament las áncoras, embestí lo Riu de la Plata dirigit lo rumbo á la capital federal de la República Argentina, la coqueta ciutat de Buenos Aires, orgullosa y somoguda avuy y y ansiosa de dedicar al eminent mestre lo tribut d' amor y d' admiració que sabrá conquerirse ben prompte.

Fou un verdader aconteixement^{**} la seva arribada al port de Buenos Aires. Lo Centre Catalá d' aqeesta ciuta, sempre entussiasta y amant de las glorias de nostra terra, se preocupá ab anterioritat de rebre dignament al senyor Goula; y aixís fou que del sí de la Comissió Directiva se nombrá una comissió especial de recepció que portés la veu del mencionat Centre. Al efecte, se nombrá al president, secretari y dos vocals pera passar á bordo á saludarlo y oferirli lo local de la Societat, á fi de que 'l visités com á casa propia. Lo mateix se digué al barítono senyor Laban y als baixos senyors Riera, Beltramo y Vazquez.

Un cop fets la presentació y oferiment, lo senyor Goula fortament comogut contestá que li semblavaun somni lo viatge que havia fet, puig en comprés de trobarse en terra estranya veyá que apesar d' estar á mils lleguas de Catalunya, encara á Catalunya 's trobava y entre amichs y germans benvolguts. Lo génit expansiu del senyor Goula y 'l caràcter franch y alegre dels senyors Laban, Riera, Baltramo y Vazquez, per parlar tots ells l' armoniosa parla catalana feu ben prompte que la més gran cordialitat regnés tot seguit entre tots los que á més de la comissió, amichs y sócis del Centre Catala, anaren á rébrels.

Lo moll ahont atracá 'l vapor produhia un bon cop de vista, vegents'hi la numerosa concurrencia que acudí á saludar á tan distingits hostes.

Arribaren á Buenos Aires lo dia 6, y la vetlla del dia 6 fou la destinada pera la recepció, en lo local del Centre Catalá, del senyor Goula y de més companys artístichs. Lo local estava profusament illuminat, y en lo

saló d' espectacles hi havia colocada una ben servida taula capàs pera 150 personas, pero los que havían vingut casi doblavan la esmentada xifra, tothom animat y desitjós de veure, de saludar á tots los artistas catalans que venian precedits de tanta fama. Tots los prohoms més distingits de la colonia catalana s' havían donat per punt de reunió les salons del Centre, y aixís tinguerem lo gust de veurer reunits en amable confraternitat lo treball manual, las lleys, la ciencia, la banca y las arts. Concorregueren lo senyor Castells, senyor Sunyer, doctors Aleu y Malagarriga, doctors en medicina Felip Solá, Joseph Solá y Jnst Carlé, senyor Oliver, Cavaller, Pitchot, Ribas, Benet Roig, Ferrés y molts altres quals noms es impòssible recordar, per quant qui escriu estava mes afectat per l' atenció que per la curiositat de las personas. Per fi, á la hora convinguda, arribaren los senyors Goula, Labán, Riera, Beltrams, Vázquez y 'l tenor Grani, los que després de las presentacions y cambis de saludos se trobaren, qui més qui ménos, entre mitj d' amichs y coneguts d' altres temps, y las abarrassadas y apretaments de mans se prolongaren llarga estona, comensantse aquellas conversacions precipitadas y á cada moment cambiadas dels que 's troban després de llarga ausencia.

Ja desde aquell moment la major franquesa é intimitat regná entre tots, y 's passá tot seguit al saló d' espectacles. A tots los agradá lo bonich teatro del Centre, y no sé com fou, que tot seguit s' organisá un petit concert. Presents estavan també lo compositor catalá senyor Torrents, qui tocá al piano alguns trossos de sa ópera *Gualtiero*; l' eminent pianista, també catalá, en Carles Santafé, qui tocá uns ayres espanyols que foren fortament aplaudits, y 'l jove pianista valenciá senyor Serra qui, á pesar d' ésser molt jovenet, es una gran esperansa si continúa estudiant, puig te molta facilitat d' execució. Lo senyor Goula tot seguit cridá á son deixeble lo baix senyor Riera, jove mallorquí, simpátich y d' un caràcter que vessa alegría y bons acndits per tots cantons, y li feu cantar una preciosa romansa original del mateix senyor Goula, y que segons me digné 'l mestre, era dedicada al baix Mateu y en ocasió d' una gran cargolada que havian fet ells dos, junts ab altres artistes, y que á las postres de tal menjada ne sortí tal inspiració y que per aixó més que per son verdader títol, se coneixia per l' ária de la cargolada. Després cantá un ária lo barítono Labán qui, ab la correcció d' escola que posseheix y ab la hermosura de sa veu, obtingué una verdadera ovació. Després li tocá 'l torn al baix Beltramo que segons me digueren es valenciá, y cantá un tros del *Roberto* d' una manera admirable. Lo tenor Grani, veyent la confiança y l' entusiasme de tots, no volgué ferse pregar sino que posantse prop del mestre cantá una quarta romansa, en que 's posá á gran altura. Lo baix Vázquez fou l' únich que no cantá per trobarse un bon xich delicat encara del viatge. Es catalá també y cusi d' en Ubach y Vinyeta.

Insensiblement haviam passat més d' una hora agradablement entretinguts, quan se passá á ocupar, los que pogueren, un lloch á taula y 'ls que no hi trobareu lloch foren servits en los palcos, que casi tots quedaren plens. Los dolços y pastas de totes classes y vins generosos de diferents marques, foren servits ab profusió, y la alegría aná augmentant, lo mateix que las conversacions se feren generals, parlantse sempre del art musical y dels cants populars de nostra aymada terra.

Arribá l' hora dels brindis y s' aixecá 'l doctor Aleu qui parlá en catalá y en nom del Centre, oferint lo local y donant la benvinguda al mestre y demés acompanyants. Fou peroració curta y senzilla, pero expressiva del sentiment que 'ns animava á tots. Seguí en l' ús de la paraula lo doctor Malagarriga qui parlá en castellá per haveri circumstants que no entenian la nostra parlo, després d' haver fet constar que tenia per cert lo vers del poeta: «que la parla de ma pátria, es més dolça que la mel.» Diguó lo doctor Malagarriga breu paraulas dirigidas á la historia del art. Després feu ús de la paraula lo doctor Carlé, qui fortament emocionat parlá dels goigs y alegrías que havia sentit desde nin escoltant los cants d' en Clavé, y 'ls recorts que portavan á sa imaginació feyan més forta sa anyoransa dels goigs ne sa juvenesa y de la hermosa terra ahont vejé la llum primera. Fou frenéticament aplaudit.

Pero las duas notas culminants en los discursos foren la del Sr. Nieto, de qui tantas vegadas m' he ocupat, y la contesta-resúm feta per lo mateix Joao Goula.

Lo senyor Nieto, ab aquella facilitat de paraula, ab aquella galanura que tan agradable fan escoltar sos parlaments, feu la historia de Catalunya respecte al art, agermanantla ab la Italia; dit tot ab tan hermosos pensaments que á cada punt era interromput per forts aplaudiments. Al final brindá per Catalunya, Espanya é Italia. Lo tenor Grani, agraït á la fina atenció, s' aixecá donant un visca á Catalunya y á Espanya que fou contestat ab un visca á Italia.

Lo senyor Goula s' alsá, y ab irasse senzilla, matisant son parlament ab acudits sumament graciosos, doná gracias per las atencions á ell y de-nés companys tingudas; explicá son modo d' esser polítich, explicant lo que ell entenia per regionalisme, lo que li valgué una fortíssima ovació, y acabant per lamentarse de que á Espanya no 's dongués protecció als compositors, puig deyan que no 'n teniam prou porque no 'ls volen conèixer. Parlá ab veneració y entusiasme de Bretón, y acabá son parlament brindant per Espanya, Italia y la República Argentina. Per lo Centre Catalá fou una verdadera festa, de la que se 'n guardará gratíssim recort. En ma vinenta correspondencia parlaré del debut y dels artistes en general.—JUST SOLSONA.

Buenos Ayres, 7 de Juliol.

HIVERN

Ja cau la neu primera:
Lo Desembre ha arribat, Agna-Maria,
los arbres sechs, y solitaria l'era;
qu' ab lo fret del hivern tot se mustia,
no treu perfums la flor ni l' aucell pía.

Son niu cerca l' aucella
qu' ha fet caure la neu ¡pobre aucellada!
á sos fills, recelosa, y la parella,
com busca suspirant desconortada
qu' han mort, potser. envolts en la nevada.

Y cau la neu pausada y silenciosa,
y l' aureneta fuig, y mor l' alosa,
y 'l fatídich hivern tanca la porta
al estiu que se 'n vá ab la falla morta.

Mira allá al lluny de blanch mantell tenyida
de cap á cap la serra,
com vel de núvia embolcallant la terra
que s' abraça ab la boyra atapahida
d' un cel plomós y trist mancat de vida.

Y s' acosta la nit, la nit callada,
y entant vora l' ascó la llar flameja
los tronchs calsinejant de la broçada,
dels ulls lo plor las galtes humiteja,
sempre, sempre, tot l' any, cada vesprada,
com l' aucellada anyorant nostra niuhada.

Recordas? Fà molts anys... ¡que venturosos!
Nostres fillets hermosos
saltironant pel bosch y la masía
desde 'l cap-jorn fins ajocarse 'l día,
y á la vesprada alegres y xamosos
un á un en mes brassos adormía.

Llavoras los besavas;
jo un bes poruch en sas galtonas rojas
hi posava també; los acotxavas,
y mirantlos de fit! com hi gosavas
teixint en ton cervell il·lusions bojas!

—Mira, ¿no 'ls veus? me deyas;
—¡que placenters la son han agafada
los meus fillets del cor!—y á pler somréyas
—que 'ls donga 'l bon Jesús una besada
y 'ls sorprenga ab lo son la matinada.

Y aquells temps han passat, Agna-Maria;
dels fills que en la masía
nós ajudavan á conrar la terra,
al més petit la mort nos prengué un día,
y al gran lo cridá 'l rey pera la guerra.

Y, sols, sols hem quedat com l' aucellada
que la neu del hivern son niu flagella...
No la veurém may més nostra fillada!...
També á sos fills anyorará l' aucellat...
hivern també será tot l' any per' ella!...

Y en tant aixís lo bon vellet parlava
la muller sanglotant ploriquejava,
lo foch dintre la llar s' esmortuhia,
lo flam del llum llangotejant finava
y arreu, arreu, lo fret d' hivern floría.

ANTONI DE P. CAPMANY.

ATENEO SABADELLÈS

EXPOSICIÓ DE BELLAS ARTS (1)

GIRALT.—La majoria de cuadros d' aquest expositor son petits estudis de paysatge presos del natural, per cert alguns d' ells molt millors que los que á nostre entendre son pintats en lo taller. Lo titolat *Voras del Ripoll* té regulars condicions de llum, pró en general queda bastant retallat de líneas. En nostra manera de veurer, sobre la figura. Altres dos ab títol *Oliveras* marxan bé, un d' ells forsa més que l' altre.

LLADÓ.—Sembla qu' ha cambiat desde l' última exposició, la factura en sos treballs lo pintor que 'ns ocupa. Hi trobém més solidés aixís en lo dibuix com en lo colorit. Ha adquirit mes seguretat en la pincellada y los objectes se presentan á la vista mes reals qu' avans.

Lo cuadro *Font de S. Olaguer* es de una fonalitat mística com se presenta en la realitat. Llástima que no hi haigi pintat alguna figura, puig lo paysatge mes es propi per fondo que per assumpto.

Los demés cuadroets, en general están cenyits al natural pro pecant'hi lo Sr. Lladó de distanciar poch los termes.

POUS PALAU.—Aquest jove pintor té un defecte capital y es que 's deixa impressionar en excés per las massas de coló. Per ell no existeixen las mitjas tintas grisadas que donan bellesa als treballs pintóríchs. Se lliura d' aquest defecte y encare no del tot, en dos ó tres estudis d' unas vernedas, apuntes que 'ns agradan molt.

Los seus cuadros grans, tots ells efectes de llum de bon matí ó vesprada, si bé son d' efecte agradable per ulls profans, no resisteixen una crítica un poch severa.

De totas maneras á lo Sr. Pous no se li poden negar grans cualitats, veu lo natural, coneix la prespectiva aérea—aixó es lo millor en los seus cuadros—pró abusa del contrast en los colors. Si 's corretgis d' aquest defecte fill de la inexperiencia farà quelcom de bó.

(1) Vegis lo número corresponent al día 7 del corrent.

PEIG.—Hi té sols dos petits quadrets de poca importància y una testa d' estudi bastant desdibuixada. Esperavam d' aquest autor treballs de més valer.

RENOM.—Aquest jove aficionat hi té quatre estudis entre marinas y paysatjes que van regularment.

ROVIRA.—Exposa una colecció d' obras caligràfiques polieromas de rellevant mèrit; no las detallém perque s' han ocupat d' ellas tots los periódichs alabantlas com se mereixen.

QUER.—Lo treball artístich d' aquest pintor pot compararse perfectament á la música de saló que com indica lo seu mateix nom está destinada á brillar en un petit espay. Los cuadros per la factura fina y pastosa y además per lo seu petit tamany fan poch efecte entre los cuadros grans y pintats ab valentia de l' Exposició. No obstant aixó son obras que sempre tenen admiradors, per més que lo públich d' *élite* estima mes lo sistema dels novells pintors.

SOLER J.—Un sol cuadro hi ha d' aquesta firma y es obra de un jove alumno de l' Acadèmia que farà carrera si no deixa per ara d' escullir petits assumptos com lo del cuadro que 'ns ocupa.

SOLER D.—Trenta y pico de cuadros te lo jove artista en la sala, dividits entre paysatges, marinas é interiors. En ells demostra que pas á pas avensa en sa carrera, puig ab rara excepció valen tots, molt mes que 'ls del anterior certámen. Veritat es que no podém citar cap obra de sensació. mes totes ellas son justas de coló y molt més justas de dibuix.

Té tres interiors d' església en que hi son notables los efectes de la llum artificial y molt ben desenvolupada la perspectiva.

Las marinas, pintadas cuasi totes en las primeras horas de la matinata, revelan l' estudi á conciencia del colorit fi y delicat d' aquells moments en que la forsa del astre del dia lluyta pera dissipar la broma de la nit.

Té uns quants estudis de paysatge que 'ns agradan molt. Dos sols entr' ells en que hi ha una figura nos hauriam estimat més no veure'ls en l' Exposició.

SALLARÉS.—Si deixés aquest pintor la factura amanerada que vé seguint en los seus treballs, de segur que brillaria moltíssim mes en la sala. Sab escullir bé los assumptos, detalla com ningú, mes aqueixa qualitat, bona en la figura, resulta perjudicial en lo paysatge en que s' ha d' atendre mes al conjunt que á las parts. Tampoch te acert en los celatges, en los quals hi falta ayre y entonació ab lo total.

SANAHUJA.—D' istil *Urgell* son los seus cuadros. Pensem que la majoria son copias d' obras d' aquell famós pintor. Si no es aixís tenen més mèrit y no podém negar un aplauso al jove Sanahuja per las sevas postas de sol.

Finalisarém nostra ressenya en lo número següent.—SICAR.

NOVAS

Varis socis del "Centre Català" d' aquesta ciutat sortiran avuy á fer una excursió al vehí poble de Sant Esteve de Castellar, ahont celebrarán una vetllada literaria y de propaganda catalanista.

Avuy y demá celebra sa Festa major lo vehí poble de Barbará.

Ha sigut uombrat recaudador de contribucions d' aquesta ciutat, baix fiança de 40,400 pessetas y l' 1'60 por cent per premi de cobrança don Joseph Alzamora.

Avuy se celebrará en lo saló d' espectacles del "Ateneo Sabadellés" un extraordinari ball de nit, per lo qual s' ha contractat á la reputada Banda de la Casa de Caritat de Barcelona.

Lo passat dilluns morí víctima d' una llarga y penosa enfermetat la senyoreta Carme Grau y Puig (A. C. S.) filla y germana respectivament del conegut industrial don Anton Grau y del nostre company d' idees don Ioan.

Ajuntem l' expressió del nostre sentiment al dol que experimenta la familia per tan sentida com irreparable pèrdua.

Per lo Govern de la provincia ha sigut aprobat lo presuposit ordinari del corrent exercici, del Ajuntament d' aquesta ciutat.

En la nit del passat dissapte morí en aquesta ciutat lo conegut comerciant don Pere Sitjes y Mestres. (E. P. D.)

Enviem á la atribulada familia Sitjes, l' expressió del nostre condol per tant sentida pèrdua.

Durant la passada setmana ha visitat Barcelona y algunas poblacions d' importancia de Catalunya lo P. Blanco Garcia, al objecte d' estudiar nostra llengua, qual estudi formarà part del tercer tomo *La Literatura Española en el siglo XIX* que ab tan acert y elevats coneixements ve publicant lo sabi Agustiniá.

S' han publicat ja en la revista *La ciudad de Dios* los capítols que corresponen á Mossen Jacinto Verdaguer y Angel Guimerá.

Fem vots pera que Deu conservi la preciosa vida y talent del P. Blanco pera que puga donar térme á sa notabilíssima obra, honra y gloria de la literatura pàtria.

Nostre amich y company, l' intelligent metje don Francisco de P. Bedós ha sigut nombrat membre actiu de la Junta d' instrucció del "Ateneo Sabadellés."

Los periódichs de Reus donan noticia de la entusiasta rebuda que 's feu en aquella ciutat al coro "El Eco Republicano," guanyador del segon premi en lo concurs coral celebrat en aquesta ciutat lo dia 31 del passat Juliol. Una comissió del Ajuntament, los re-

presentants de la premsa local, música y una inmensa gentada sortiren á la estació, y als acorts de la orquesta y picaments de mans, acompanyaren als coristas fins á la plassa de la Constitució, ahont cantaren *La Primavera* que 'ls feu guanyar lo premi. L' Ajuntament los obsequiá ab un refresch y al final lo regidor síndich, don Pau Font de Rubinat contestá á las paraulas pronunciadas per lo senyor Sable en nom dels coristas, ab un brillant discurs de sanitosa doctrina catalanista que fou rebut ab entussiasmas aplaudiments.

No menos entussiaista fou la acullida que 's dispensá al coro "Paz y Esperanza", guanyador del primer premi, á sa arribada á Sant Andreu de Palomar.

Ha deixat de desempenyar lo càrrech de Director de *El Cliché* nostre particular amich don Plácit Segalés. Lo reemplaçarà en dit càrrech lo propietari del mentat periódich don Ramon Bosch.

En la edició d' *El Mercantil Valenciano* de dimecres hi hem llegit un fragment del drama *Maria de Montpellier* premiat en los Jochs Florals de Valencia, y original de nostre bon amich lo distingit escriptor catalanista don Joseph Maria Valls y Vicents. L' indicat colega valenciá fa precedir aquell fragment d' unas consideracions sobre 'l drama *Maria de Montpellier*, consideracions molt laudatorias pera son autor, ja que pregonan lo notable merit de la obra, calificantla d' una de las millors que s' han presentat als Jochs Florals del Rat-Penat. Ademés comunica la noticia de que l' entés escriptor valenciá en Constatí Llombart, traduhirá al castellá la obra en qüestió, aixís que hagi sigut estrenat l' original catalá. Entre tant esperem poguer aplaudir aquesta obra dramática, rebí lo senyor Valls y Vicens nostra coral felicitació.

La candidatura oficial per aquesta circumscripció pera las vinentas eleccions de Diputats provincials es la següent.

D. Joaquim Soler y Arola, pera Manresa.—D. Alfons Solá y Argemí, pera Tarrassa.—Don Salvador Vilarrubias y Viada, pera Sabadell.

D' un estat qu' ha publicat en son darrer número 'l *Boletín* dels somatents de Catalunya, resulta que dits cossos armats constan en l' actualitat de 36.971 individus, de los que 15.353 perteneixen á la provincia de Barcelona; 3.247 á la de Tarragona, 11.146 á la de Lleyda y 7025 á la de Girona.

La Libertad Electoral, diari de Santiago de Xile, parlant del arquitecte y entussiaista catalanista, D. Joseph Forteza, que fou contractat pe'l govern d' aquella República pera la direcció d' obras públicas, diu:

"Lo primer del actual (Juny) deixá de pertànyer á la Direcció d' Obras Públicas, per haver complert sa contracta, lo distingit arquitecte espanyol D. Joseph Forteza.

Lo senyor Forteza ha correspost dignament en lo descmpenyo oficial que serví durant tres anys, segons lo sentir de tots los quefes d' aquella oficina, als propósitos que induhiren al govern de Xile á contractarlo pera utilizar sos serveys en la direcció de las obras fiscals. Los estudis y projectes executats per ell mentres serví aquell lloch, han merescut la plena equiescencia y fins l' aplauso dels quefes que han intervingut en sa aprobació.

Un éxit no menos falaguer ha obtingut lo senyor Forteza en diversas construccions de

propietat particular que ha portat á efecto, entre las quals podríam citar, per sernos particularment reconegudas, la casa habitació del senyor Nicolau Vicuña, situada en la Avinguda de la República, y la del senyor Benjamí Montt, en la de Companyia, cantonada de Manuel Rodríguez.

Sabent que 'l senyor Forteza ha resolt quedar-se en lo pays dedicat al exercici de sa professió d'arquitecte, nos fem un dever en rendirli aquest públich testimoni del alt concepte que ha merescut per sa competencia á las personas que han sigut testimonis de sos treballs y han pegut apreciar son mérit incontestable.

No dúptem que 'l senyor Forteza en l' exercici de son treball lliure alcansará 'l mateix éxit favorable que obtingué com arquitecte de la Direcció d' Obres Públicas y en la realització dels treballs particulars que se li han encomanat."

Los que coneixiam lo talent y aplicació del amic Forteza, no esperavam altra cosa que son brillant éxit, y que contribuïria ab ell al bon renom de la patria catalana, en las Repúblicas Sud-americanas.

De nostre estimat company "La Veu de Catalunya" n' extrayém lo sogüent solt, ab quins comentaris nos trobem completament d' acort.

"Segons deya en sas correspondencias lo *Diario de Barcelona*, "lo marqués de Pidal tingué l' honorífich encàrrech, per part del Sant Pare, de donar una traducció *correcta* en llengua espanyola de la darrera epístola de Lleó XIII, sobre 'l Centenari de Colon, etc."

Hem subratllat lo de *correcta*, perquè no ho resulta tant com aixó, tota vegada que lo Sr. Marqués de Pidal s' ha atrevit á modificar lo pensament del Sant Pare, y la historia y tot, en dos indrets de la esmentada Enciclica, tot per la mania de que aparega Castella mes honrada que Aragó en la gloria que tot lo mon anomena ab menys mesquinesa de miras *gloria espanyola*, lo descobriment de las Américas.

Diu lo Papa: "Sanc cum á Ferdinando et Isabella, Hispaniæ regibus primum petiit, etc.;" y traduïx l' intrépit castellá: *Así al dirigirse por primera vez á los reyes católicos Isabel y Fernando, etc.*

Y unas quantas ratllas més avall, diu la Enciclica: "Quod si Ferdinando et Isabella, ut novum orbem adiri, etc....;" que traduïx lo senyor Marqués, més castellá que espanyol, y encara més castellá que amant de la veritat: *que si pide á Isabel y á Fernando permitan solo á los cristianos católicos navegar, etc.*

Es á dir que per duas vegadas lo *correcte* traductor se permet esmenar la plana al Sant Pare y á la veritat històrica canviant de lloch los noms dels reys protectors del gran navegant. Y no obstant, d' Aragó sortiren los recursos ab que s' realisá aquella grandiosa empresa, y á pesar de que al verificarse la unió de las duas coronas, los castellans inventaren alló de

Tanto monta, monta tanto
Isabel como Fernando.

Encara que tal vegada volgueren significar que no havíen de mirar prim en barrejar los dos patrimonis, interpretant la màxima castellana en lo sentit mateix que s' diu á Catalunya, lo qu' es teu es meu y lo meu m' ho vallich."

ANUNCI OFICIAL

ATENEU SABADELLÈS

ACADEMIA DE BELLAS ARTS

Aquesta Junta accedint als prechs de varis socis ha acordat allargar fins al dia 28 dels corrents lo tancar la Exposició de pinturas, efectuantse aquella fetxa lo sorteig de las accions de dita Exposició.—Sabadell 11 d'Agost 1892.—Per A. de la J. lo Secretari, *Francisco Pulit y Tiana.*

ANUNCIS PARTICULARS

OBRA NOVA

LO SEGADOR

NOVELA DE COSTUMS DEL PLÀ D'URGELL, ORIGINAL DE

JOSEPH M.^a DEL BOSCH GELABERT*precedida d'un prólech de*

DON JOSEPH PIN Y SOLER

Se ven al preu de 3 pessetas en la llibreria d' Alvar Verdaguer, Rambla del Mitx, Barcelona.

Magnífichs castells de focs artificials

DESDE 5 DUROS EN ENDEVANT

En vintiquatre horas d'anticipació se serveix al públich ab esmerat gust y exacta promptitut.

Pera quedar convensus de lo molt admirable qu' es, essent tant barato, no lieu de fer res mes que probarho. Dirigirse al establiment d'ebanisteria de

FELIU PAUSAS

CARRETERA DE MANRESA, N.º 17.